

Είς τὸ γραφεῖον του, στὸ σπίτι του. Τὸ πορτραῖτο, εἰκονίζει τὸν πάππον τοῦ Κ. Α. Βοβολίνη, Σπυρίδωνα Βοβολίνην.

Ὁ Πατέρας μου

*Δὲν πέθανες. Ἀδιόφορο οἱ μῆνες ἂν περνᾶνε :
Τότε οἱ νεκροὶ πεθαίνουνε, ὅταν τοὺς λησμονᾶνε.
Κ. Οὐράνης*

Ὁ Πατέρας μου πέθανε... «Πέθανε»: ἔτσι λένε οἱ ἄνθρωποι γιὰ νὰ ἐκφράσουν κάτι τὸ ἀφάνταστα σκληρό, κάτι πὺλ χρειάζεται χρόνος πολὺς γιὰ νὰ συλλάβῃς τὴν σημασία του, νὰ γνωρίσῃς τὶς συνέπειές του, νὰ τὸ συνειδητοποιήσῃς...

Ἐνα μνημεῖο μὲ γεράνια, μιὰ γαζία ἀγκαλιασμένη μ' ἕνα γιανσεμί, μικρό, σεμνόν, τὸ λευκὸ ἀντίγραφον τῆς «Pietà», ἕνας μαρμαρινὸς σταυρός: Ἐκεῖ εἶναι τώρα ἡ κατοικία Του. Μὰ εἶναι αὐτὸ τὸ ἥρεμο μέρος μοναχὰ συμβολικόν, φθαρτό, μιὰ φτωχὴ παρηγοριά πὺλ χαρίζει γαλήνη στὶς σκέψεις μας. Γιατί εἶναι ἀλήθεια πὺλ τίποτ' ἄλλο, παρὰ μόνον ἡ ἀνθρώπινη καρδιά — μὲ τοὺς μύριους παλμούς, τὶς κρυφές πτυχές — μπορεῖ νὰ συγκρατήσῃ τὴν μνήμη Κἀποιοῦ πὺλ πολὺ καλὰ ἐγνώρισε καὶ πολὺ βαθιὰ ἀγάπησε...

Ὁ Πατέρας μου στὸ σπίτι, στὴν ἐργασία, στὴν κοινωνία... Εἰκόνες ὄχι «παράλληλες», μὰ «ἐπᾶλληλες». Παντοῦ γλυκὸς καὶ τρυφερός, αὐστηρὸς καὶ σοβαρός, ἄβρὸς καὶ μεγαλόπρεπος συνάμα. Πάντα, ὄχι σκλάβος, ἀλλ' ἐθελοντὴς γιὰ τὸ καθήκον. Εἶχε μιὰν ἀσίγηστη δύναμη νὰ πολεμᾷ ἐναντίαν στὰ κάθε λογῆς ἐμπόδια, γιὰ ὅ, τι καλύτερο. Ὅπλα Του: ὁ σεβασμὸς στὸν ἑαυτὸ του καὶ στὸν πλαινόν του. Ἡ ἀνεξικακία. Ἡ καλωσύνη. Ἡ εὐγένεια. Ἡ πραότητα. Ἡ ψυχικὴ ἀνωτερότητα. Καὶ ἡ πνευματικὴ καλλιέργεια καὶ μόρφωση. Μέσα Του ἦταν ριζωμένη ἀτράνταχτα ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεόν, χωρὶς ἐπίδειξη, χωρὶς μεγάλα λόγια. Μόνον μὲ ἔργα...

Τὴν Ἑλλάδα τὴν λάτρευε. Μὲ φλόγα ἄσβεστη, μὲ πάθος μεταδοτικό! Ἐνὼνε τὸ παρελθόν καὶ τὸ παρόν τῆς σὲ μιὰ μοναδικὴ ἰδέα: Στὴν αἰώνια Ἑλλάδα, τὴν γεμάτη λαμπρές, ἀνυπερβλητές ἐξάρσεις, μὰ καὶ φρικτὰ παραστρατήματα. Καὶ μόχθησε ἀληθινὰ μὲ κάθε τρόπο γιὰ τὸ μέλλον τῆς...

Μὲ τὸ γαλανὸ Του βλέμμα, τὸ καθαρό, διοχέτευε, σ' ὅλους ὄσους Τὸν συναναστρέφονταν, ἐνεργητικότητα, ξυπνοῦσε ἰδανικά μὲ τοὺς λόγους Του, ἀκτινοβολοῦσε ἀγάπη κι ἀνθρωπιά: «Ἐάν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων,

ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἢ ἥχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον». Ἡ φράση αὐτὴ ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη, ἦταν τὸ «πιστεύω» Του. Καὶ τὸ ἔδειχνε σὲ γνωστούς καὶ σ' ἀγνώστους, σ' ἐποχὲς εὐτυχισμένες καὶ σὲ καιροὺς «ἰσχνῶν ἀγελάδων». Ἐντύπωση μεγάλη μοῦ ἔκανε ὁ σεβασμὸς πὺλ εἶχε γιὰ τοὺς «ἰδεολογικοὺς ἀντιπάλους» Του, καὶ ἡ φιλία πὺλ Τὸν συνέδεε συχνὰ μ' αὐτούς. Ἦξερε ν' ἀκούη καὶ ν' ἀντιλαμβάνεται, νὰ ἐκτιμᾷ τὴν γνώμη τους χωρὶς νὰ τὴν ἀσπάζεται.

Ὁ Πατέρας μου ἔσκυψε μέρες καὶ νύχτες πάμπολλες πάνω σ' ἀτέλειωτα χειρόγραφα. Γενναῖα ἐπολέμησε στὴν Ἀλβανία καὶ κινδύνεψε μοιράζοντας τὸ «Ἑλληνικὸν Αἷμα» στὴν Κατοχή. Ἀγωνίστηκε στὸν ἀχάριστο πολιτικὸ στίβο. Καὶ τέλος δόθηκε «ψυχὴ τε καὶ σῶμα» στὴν Ἐπανάσταση τῆς 21 Ἀπριλίου, πάντα γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τὴν «Ἑλλαδίτσα» Του! Πολλοὶ οἱ σταθμοὶ τῆς ζωῆς Του, πολλὰς οἱ πράξεις Του. Πέρα ἀπ' ὅλ' αὐτὰ, ψηλότερα ἀπὸ τὸ κάθε τί, τὰ ἰδανικά Του. «Χωρὶς ἰδανικά, Ἀλεξάνδρα μου, δὲν εἴμασθ' ἄνθρωποι», μοῦ ἔλεγε συχνά, «καὶ πρόσχε: γιατί καθέννας γράφει μόνος του τὴν ἱστορία του».

Ἐκεῖνος τὴν ἔγραψε ὅπως θέλησε. Μιὰ ἱστορία πὺλ βᾶστηξε 57 χρόνια. Μιὰ ἱστορία ἀνθρώπινη, μὲ χαρὲς καὶ λύπες, μ' ἐνθουσιασμούς κι ἀπογοητεύσεις μ' ὁμορφες καὶ ἄσχημες στιγμές. Καὶ μὲ σφάλματα, ἀφοῦ ἦταν ἄνθρωπος...

Ὅταν Τὸν σκέφτομαι τώρα, νομίζω πὺλ ἀγάπησε πολὺ τὴν ἀνθρωπότητα ὅλη. Τὴν γῆ μας τὴν ἀπέραντη καὶ τόσο μικρὴ μαζί. Ὅσο ἀπλόχερα ἔζησε πάνω σ' αὐτὴν, τόσο ἐγωιστικά τὴν ἄφησε...

Αὐτὸς ἦταν ὁ Κωνσταντῖνος Βοβολίνης, ὁ ἄνθρωπος πὺλ εὐτύχησα ν' ἀποκαλῶ «Πατέρα». Στὶς 10 Μαρτίου 1970 ξεκίνησε γιὰ τὸ παντοτεινὸ κι ἀγύριστο ταξίδι, ἕνα ταξίδι πὺλ πάντοτε ἀντιμετώπιζε τόσο φιλοσοφικά: «ἐδῶ ἦταν ἕνας ἄνθρωπος κι ἐκεῖ τ'αν ἕνας τόπος», συνήθιζε νὰ λέη... Ἐτσι, αὐτὴ ἡ μέρα στάθηκε γιὰ μένα ὄχι μονάχα ἕνα τέλος, μὰ καὶ μιὰ ἀφετηρία... Ἡ ἀνάμνησή Του, ἡ μορφὴ του μοῦ εἶν' ἀνεκτίμητες, ὀλοζώντανες. Καὶ θὰ μένουν.

Ὁ Πατέρας μου πέθανε. Μὰ εἶχε ζήσει...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ Κ. ΒΟΒΟΛΙΝΗ